

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ
N U T A R I M A S

**DĖL NEPILNAMEČIŲ JUSTICIJOS 2009–2013 METŲ PROGRAMOS
PATVIRTINIMO**

2009 m. rugsėjo 2 d. Nr. 1070
Vilnius

Įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2008 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. XI-52 (Žin., 2008, Nr. [146-5870](#)), trečios dalies VII skirsnio „Svarbiausi 2009 metų darbai mažinant socialinę atskirtį“ 63 punkto nuostatą ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 189 (Žin., 2009, Nr. [33-1268](#)), 2 lentelės 105 priemonę, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

1. Patvirtinti Nepilnamečių justicijos 2009–2013 metų programą (pridedama).
2. Rekomenduoti Lietuvos Respublikos generalinei prokuratūrai, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigai, Nacionalinei teismų administracijai ir kitoms Lietuvos Respublikos Vyriausybei nepavaldžioms institucijoms ir organizacijoms dalyvauti įgyvendinant šią programą.

MINISTRAS PIRMININKAS

ANDRIUS KUBILIUS

TEISINGUMO MINISTRAS

REMIGIJUS ŠIMAŠIUS

NEPILNAMEČIŲ JUSTICIJOS 2009–2013 METŲ PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Nepilnamečių justicijos 2009–2013 metų programa (toliau vadinama – ši programa) – Nepilnamečių justicijos 2004–2008 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 600 (Žin., 2004, Nr. [83-3008](#)), nuosekli tęsa. Šios programos paskirtis – sudaryti kryptingo, ilgalaikio ir kompleksinio nepilnamečių justicijos sistemos tobulinimo sąlygas, labiau orientuotis į diferencijuotos nepilnamečių justicijos sistemos kūrimą, t. y. nustatyti ir įgyvendinti priemones skirtingoms rizikos grupėms priklausančių nepilnamečių poreikiams tenkinti ir daugiau stengtis teisės pažeidėjus resocializuoti, o ne bausti ir izoliuoti.

2. Ši programa parengta atsižvelgiant į Nepilnamečių justicijos 2004–2008 metų programos įgyvendinimo rezultatus, poreikį toliau įgyvendinti pasiteisinusias priemones, sunkumus, atsiradusius įgyvendinant kai kurias iš jų, t. y. būtinumą patikslinti šią programą, kad konkrečios nepilnamečių justicijos priemonės būtų veiksmingesnės.

3. Teisinį šios programos pagrindą sudaro Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (Žin., 1995, Nr. 60-1501), Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (Žin., 1985, Nr. 1-1), Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (Žin., 2000, Nr. [89-2741](#)), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. [37-1341](#)), Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas (Žin., 2002, Nr. [73-3084](#)), Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (Žin., 2007, Nr. [80-3214](#)), kiti tarptautiniai ir nacionaliniai teisės aktai.

4. Šios programos vykdytojai – Teisingumo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, Generalinė prokuratūra, Nacionalinė teismų administracija, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama – Policijos departamentas), Kalėjimų departamentas prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas), Teisės institutas, Teisingumo ministerijos Mokymo centras ir kitos už šios programos priemonių įgyvendinimą atsakingos institucijos.

5. Šioje programoje vartojamos sąvokos:

Nepilnamečių justicija – nepilnamečių administracinė ir baudžiamoji justicija.

Nepilnamečių administracinė justicija – administracinės teisės normų, reguliuojančių nepilnamečių administracinės atsakomybės atsiradimą ir įgyvendinimą, priemonių ir jas vykdančių institucijų sistema.

Nepilnamečių baudžiamoji justicija – materialinės ir procesinės teisės normų, reguliuojančių nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės atsiradimą ir įgyvendinimą, priemonių ir jas vykdančių institucijų sistema.

Resocializacija – asmens socialinio statuso ir vertybinių orientacijų grąžinimas kryptingomis socialinėmis, pedagoginėmis, psichologinėmis, ugdymo ar kitomis priemonėmis, siekiant integruoti asmenį į visuomenę.

Kitos šioje programoje vartojamos sąvokos apibrėžtos kituose teisės aktuose.

II. APLINKOS ANALIZĖ

6. Nepilnamečiai – viena aktyviausių ir pažeidžiamiausių visuomenės grupių, jautriai reaguojanti į įvairius sociokultūrinius, ekonominius ir politinius pokyčius visuomenėje. Nepilnamečių daromi teisės pažeidimai – tolesnio suaugusių asmenų nusikalstamumo pradžia,

potencialus rezervas ir nepalankių nusikalstamumo raidos tendencijų ateityje šaltinis, todėl neabejotina, kad itin svarbu nuolat tobulinti nepilnamečių justiciją.

Nepilnamečių justicijos reforma pradėta 1999 metais. Jungtinių Tautų vystymo programos iniciatyva 1999 m. lapkričio 17 d. su Lietuvos Respublikos Vyriausybe pasirašytos sutarties pagrindu pradėta vykdyti Nepilnamečių justicijos programa (1999–2002 metais), kuri finansuota iš Jungtinių Tautų vystymo programos, Atviros Lietuvos fondo ir Nyderlandų Karalystės Vyriausybės lėšų. Tai paskatino rengti naują nepilnamečių justicijos koncepciją, padėjo parengti institucijų mokymo programas, numatė veiksmus, būtinus esamoms pataisos įstaigoms modernizuoti, ir suteikė atitinkamų institucijų darbuotojams reikiamos informacijos apie darbo su nepilnamečiais specifiką.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 600 patvirtinta antroji Nepilnamečių justicijos 2004–2008 metų programa, kurios tikslas – siekti teisę pažeidusių nepilnamečių resocializacijos ir taip prisidėti prie nepilnamečių nusikalstamumo mažinimo, taip pat sukurti optimalų šioje sistemoje veikiančių institucijų tinklą, nuolat tobulinti justicijos pareigūnų ir kitų darbuotojų mokymo sistemą.

Įgyvendintos programos užtikrino pastebimą nepilnamečių justicijos sistemos pažangą. Ji tapo daug humaniškesnė, labiau atitinkanti nepilnamečių amžiaus ypatumus ir auklėjimo poreikius.

7. Negalima pripažinti, kad nepilnamečių justicijos reformos tikslai jau pasiekti, kad ji visiškai atitinka esamus tarptautinius reikalavimus. Tiek nacionaliniai, tiek tarptautiniai nepilnamečių justicijos ekspertai pripažįsta, kad nepaisant iki šiol vykdytų reformų nepilnamečių justicijos sistema Lietuvoje dar nėra ganėtinai veiksminga. Vidaus reikalų ministerijos atliktame kompleksiniame sociologiniame tyrime „Nepilnamečių justicija Lietuvoje“ (2005–2006 metais) ir Jungtinių Tautų vystymo programos remto projekto „Pagalba kuriant veiksmingą nepilnamečių justicijos sistemą Lietuvoje“, kuri įgyvendino Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras, ataskaitoje (2008 metai) nurodyti pagrindiniai esamos nepilnamečių justicijos sistemos trūkumai.

8. Nepilnamečių justicijos pareigūnų, dirbančių su nepilnamečiais, kvalifikacijos kėlimas vis dar viena svarbiausių nepilnamečių justicijos tobulinimo krypčių. Nepilnamečių justicijos pareigūnams trūksta bendravimo su problemiškais nepilnamečiais įgūdžių. Įgyvendinant pirmąją ir antrąją Nepilnamečių justicijos programas (1999–2002 ir 2004–2008 metų), parengtos kelios mokymo programos, skirtos policijos pareigūnams, teisėjams, prokurorams, laivės atėmimo vietų ir pataisos inspekcijų pareigūnams, dirbantiems su nepilnamečiais teisės pažeidėjais. Šios mokymo programos padėjo minėtų institucijų personalui įgyti daugiau žinių nepilnamečių justicijos klausimais, tačiau bendras mokymo programų veiksmingumas dar per mažas. Vis dar didelė nepilnamečių justicijos institucijų personalo kaita, o pareigūnai, dirbantys su nepilnamečiais, stokoja motyvacijos. Ne visi nepilnamečių justicijos sistemos darbuotojai suinteresuoti tobulinti žinias ir kvalifikaciją. Per menkai suvokiama ir darbo su nepilnamečiais svarba. Neretai policijos pareigūnai šį darbą laiko neperspektyviu ir neprestižiniu, palyginti su darbu kovos su narkotikais ir organizuotu nusikalstamumu padaliniuose. Savo ruožtu specialiųjų įgūdžių ir motyvacijos stoka gali kliudyti tinkamai atlikti prevencinį darbą. 2005 metais atliktas kompleksinis tyrimas „Nepilnamečių justicija Lietuvoje“ atskleidė – beveik 40 procentų rizikos grupei priskirtų nepilnamečių mano, kad policijos pareigūnai, su kuriais jie buvo susidūrę, atrodė bauginamai, elgėsi šiurkščiai ir naudojo fizinę jėgą. Taigi akivaizdu, kad svarbu ne tik sukurti nuolatinę nepilnamečių justicijos sistemos personalo mokymo sistemą, diegti nuoseklias kvalifikacijos kėlimo programas, bet ir toliau ieškoti būdų, kaip motyvuoti šiuos darbuotojus ir gerinti jų darbo metodus.

9. Lietuvos nepilnamečių justicijos sistemai labai trūksta socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų, kurie turėtų atlikti esminį vaidmenį teikiant pagalbą ir resocializuojant nepilnamečius teisės pažeidėjus. Šiandien nepilnamečių justicijos įstaigose dirba pernelyg mažai socialinių darbuotojų, o jų įgūdžiai ir kvalifikacija labai priklauso nuo išsilavinimo ir

ankstesnės darbo patirties. Pataisos inspekcijose trūksta specialiai parengtų darbuotojų. Be to, dirbantys inspektoriai vidutiniškai turi prižiūrėti 38 įskaitoje esančius asmenis (2009 m. balandžio 1 d. duomenys), dėl to sunku nuolat teikti kvalifikuotą paramą nepilnamečiams teisės pažeidėjams. Svarbu parengti personalo gebėjimų tobulinimo programas, kurios padėtų sistemai ir veiksmingai užpildyti šias spragas.

10. Nepilnamečių teisių užtikrinimas, apsauga nuo asmenybės žalojančio poveikio, stresinių išgyvenimų, susijusių su baudžiamuoju procesu, – vis dar vienas svarbiausių nepilnamečių baudžiamosios justicijos tolesnės plėtros uždavinių. Įgyvendinant ankstesnes nepilnamečių justicijos programas, priimta ir įgyvendinta nemažai teisės normų, padedančių apsaugoti nepilnamečių baudžiamajame procese.

Nepilnamečių apsaugos baudžiamajame procese tobulinimas turėtų užtikrinti aktyvesnį specialistų, galinčių padėti pareigūnams tiksliau įvertinti nepilnamečio asmenybę ir psichikos būklę, dalyvavimą baudžiamajame procese, toliau plėsti procesines priemones, leidžiančias mažinti nepilnamečių dalyvavimą baudžiamajame procese, užtikrinti baudžiamojo proceso pareigūnų gebėjimą labiau suprasti nepilnamečių, gerinti pareigūnų elgesio su nepilnamečiais kontrolę. Šiems tikslams pasiekti šioje programoje numatyta teisės aktuose įtvirtinti prokurorų dalyvavimą savivaldybių administracijų prevencinio darbo koordinavimo grupių veikloje, įdiegti eksperimentinį taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) instituto taikymo nepilnamečių baudžiamajame procese projektą, užtikrinti procesinių veiksmų, vykdomų nepilnamečio atžvilgiu, fiksavimą darant vaizdo ir garso įrašus.

Dr. E. Vileikienės atliktame tyrime „Lietuvos nepilnamečių justicijos problemos: sociologinė analizė“ pažymima, kad nuteistieji nepilnamečiai retai bendrauja su vaiko teisių apsaugos tarnybų darbuotojais, taigi, arba rizikos grupės vaikai nepatenka į tarnybų akiratį, arba jos tinkamai neatlieka savo funkcijų. Vaiko teisių apsaugos tarnybų specialistai vaiko interesams per apklausą dažnai atstovauja gana formaliai, todėl vaikams jie gali labiau asocijuotis su kriminaline justicija ar ikiteisminiu tyrimu nei su akivaizdžią pagalbą teikiančiais specialistais – socialiniais pedagogais, psichologais.

11. Tam tikra pažanga padaryta diegiant novatoriškas švietimo ir profesinio ugdymo programas ir kuriant socialinių pedagogų, psichologų, mokytojų padėjėjų darbo vietas, įdiegus vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros sistemą.

Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo įgyvendinimo patirtis parodė, kad specialistams, dirbantiems su delinkventinio elgesio vaikais, trūksta žinių ir gebėjimų. Viena iš svarbesnių priemonių – organizuoti mokymo renginius specialistams, koordinuojantiems ir vykdančioms vaiko minimalią ir vidutinę priežiūrą, teikti jiems metodinę informacinę pagalbą.

12. Ypač opi nepilnamečių, atliekančių laisvės atėmimo bausmę ir grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, ir nepilnamečių, esančių vaikų socializacijos centruose ir grįžusių iš šių centrų, resocializacija ir apsauga nuo neigiamo poveikio uždaroje įstaigoje. Čia itin svarbios turėtų būti trys nepilnamečių justicijos tobulinimo kryptys:

12.1. psichologinės pagalbos laisvės atėmimo vietose ir vaikų socializacijos centruose esantiems nepilnamečiams teikimas, specialiųjų programų, priemonių, padedančių skatinti nepilnamečius gyvenimo tikslų siekti visuomenei priimtinais būdais, lavinti prosocialius gyvenimo įgūdžius, įgyvendinimas;

12.2. priemonių nepilnamečių socialinei ir psichologinei atskirčiai išvengti įgyvendinimas, ryšių su šeima ir kitais asmenimis, galinčiais suteikti jiems psichologinę ir kitokią paramą, užtikrinimas;

12.3. veiksmingesnio darbo su nepilnamečiais, grįžtančiais iš laisvės atėmimo vietų ir vaikų socializacijos centrų, užtikrinimas, adaptuotų resocializacijos programų sukūrimas.

13. Daugiau dėmesio turėtų būti skiriama diferencijuotesnės nepilnamečių justicijos sistemos kūrimui, t. y. turėtų būti siekiama įgyvendinti priemones skirtingoms rizikos grupėms priklausančių nepilnamečių poreikiams tenkinti. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas nenustato specializuotų institucijų nepilnamečių byloms tirti ir nagrinėti.

Nenustatyta ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokurorų, teisėjų ir advokatų specializacija nepilnamečių bylose. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse reglamentuojami tik tam tikri visos proceso normų sistemos ypatumai. Šią problemą spręsti labai padėjo Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2006 m. sausio 13 d. įsakymu Nr. I-8 patvirtintos Prokurorų ir prokuratūros personalo mokymo ir kvalifikacijos kėlimo gairės, kuriose nurodyta, kad viena iš prioritetinių besispecializuojančių prokurorų kvalifikacijos kėlimo sričių – nepilnamečių justicija. Be to, Lietuvos policijos generalinio komisaro 2007 m. gruodžio 29 d. nurodymu Nr. 5-N-13 visose šalies policijos įstaigose vadovų įsakymais paskirti pareigūnai, turintys teisę atlikti ikiteisminį tyrimą, ir pareigūnai, atliekantys ikiteisminį tyrimą ir tiriantys baudžiamąsias bylas, susijusias su nepilnamečiais teisės pažeidėjais ir nukentėjusiais nepilnamečiais.

14. Reformuojant nepilnamečių baudžiamąją justiciją, būtina su ja suderinti ir nepilnamečių administracinę justiciją. Su nepilnamečių nusikalstamumu susiję ir kiti nepilnamečių padaromi teisės pažeidimai, kurių paplitimą akivaizdžiai rodo nepilnamečių, pristatomų į policijos įstaigas, gausa (2007 metais į policiją pristatyti 13 744 nepilnamečiai), nepilnamečiams surašomų administracinių teisės pažeidimų protokolų skaičius. Šis skaičius per 1997–2007 metus truputį pakito: 1992 metais nepilnamečiams surašyti 8 985, 2007 metais – 8 244 administracinių teisės pažeidimų protokolai, tačiau jų lyginamoji dalis tarp visų (ir suaugusiesiems surašytų) protokolų už tokius pažeidimus padidėjo nuo 4,45 procento (1997 metais) iki 7,68 procento (2007 metais).

Galiojančiuose administracinės justicijos teisės aktuose (Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatyme (Žin., 1999, Nr. [13-308](#); 2000, Nr. [85-2566](#)) ir kituose) nedaug normų, skirtų nepilnamečiams. Tarp nusizengusiųjų vis daugiau nepilnamečių, o galiojantys administracinės teisės aktai neatitinka tarptautiniuose dokumentuose nustatytų standartų, taikytinų ir administracinei justicijai, nesuderinti su kitais nepilnamečių justiciją reguliuojančiais teisės aktais, tai sudaro sąlygas pažeisti nepilnamečių, padariusių administracinės teisės pažeidimus, liudytojų ar nukentėjusių nuo tokių pažeidimų, teises ir teisėtus interesus.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas nenustato jokių nepilnamečiams specializuotų administracinių nuobaudų. Jiems gali būti paskirtos tokios nuobaudos: įspėjimas, bauda, daikto, kuris buvo administracinio teisės pažeidimo padarymo įrankis arba tiesioginis objektas, ir pajamų, kurios buvo gautos dėl administracinio teisės pažeidimo padarymo, konfiskavimas, specialiosios teisės atėmimas, nušalinimas nuo darbo (pareigų). Tačiau paprastai skiriamos tik dvi nuobaudos – įspėjimas ir bauda. Pastarąją už nepilnamečius dažniausiai priversti mokėti jų tėvai. Svarstyta galimybė išplėsti nuobaudų nepilnamečiams sąrašą, numatyti galimybę jiems taikyti minimalios ir vidutinės priežiūros priemonės. Būtina persvarstyti ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso straipsnius, nustatančius tėvų atsakomybę už jų vaikų padarytus administracinius teisės pažeidimus.

Siekiant apsaugoti nepilnamečių nuo neigiamos informacijos apie teisės pažeidimą skleidimo poveikio, Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse turėtų būti įtvirtinta nuostata, draudžianti skelbti duomenis apie nepilnamečius pažeidėjus ir nukentėjusiuosius, ypač bylose, priklausančiose teismo kompetencijai, iki jų nagrinėjimo teisme. Svarbu šiame kodekse numatyti ir galimybę jaunesnio kaip 18 metų asmens apklausoje dalyvauti jo atstovams; turėtų būti numatyta proceso dalyvių prašymu arba pareigūno iniciatyva į jaunesnių kaip 18 metų liudytojo, nukentėjusiojo ar pažeidėjo apklausą kviešti valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovą arba psichologą, kuris padėtų apklausti nepilnamečių, atsižvelgdamas į socialinę ir psichologinę jo brandą.

III. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

15. Šios programos tikslas – sukurti optimalų nepilnamečių justicijos sistemoje veikiančių institucijų tinklą su būtinomis organizacinėmis, techninėmis priemonėmis ir bendradarbiavimo ryšiais, sustiprinti nepilnamečių interesų apsaugą tiek administraciniame, tiek baudžiamajame procese.

16. Šios programos uždaviniai:

16.1. užtikrinti nepilnamečių justicijos pareigūnų ir kitų specialistų kvalifikacijos kėlimą, nuolatinį mokymą;

16.2. sustiprinti nepilnamečių interesų apsaugą baudžiamajame procese, pagerinti baudžiamosios justicijos administravimą;

16.3. sukurti aiškia ir veiksmingą nepilnamečių, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų ir vaikų socializacijos centrų, resocializacijos sistemą;

16.4. plėtoti psichosocialines ir socialines paslaugas visose nepilnamečių justicijos sistemos institucijose;

16.5. plėtoti nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros sistemą;

16.6. atlikti nuoseklius nepilnamečių justicijos mokslinius tyrimus, teikti mokslines rekomendacijas, kaip tobulinti nepilnamečių justicijos sistemą;

16.7. suderinti tarpusavyje ir su kitais teisės aktais, tarptautinių teisės aktų reikalavimais nepilnamečių administracinę justiciją reguliuojančius materialinės ir procesinės teisės aktus, pagal juos nepilnamečiams taikomų priemonių ir jas taikančių institucijų sistemą;

16.8. informuoti visuomenę nepilnamečių justicijos klausimais.

IV. SIEKIAMI REZULTATAI

17. Įgyvendinus šią programą, bus:

17.1. užtikrintas nuolatinis pareigūnų ir kitų specialistų kvalifikacijos kėlimas ir mokymas dirbti su nusikalstamas veikas padariusiais nepilnamečiais, nuteistais laisvės atėmimu ar laisvės atėmimui alternatyviomis bausmėmis, specialiųjų poreikių turinčiais vaikais;

17.2. geriau užtikrinamos nepilnamečių procesinės teisės, pagerės tarpinstitucinis bendradarbiavimas nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos klausimais;

17.3. įdiegtos programos, skatinančios geresnį nepilnamečių, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų, nepilnamečių, kuriems taikytos auklėjamojo poveikio priemonės ir laisvės atėmimui alternatyvios bausmės, resocializacijos procesą;

17.4. išplėtotas psichosocialinių paslaugų teikimas nepilnamečių justicijos institucijose, užtikrintas geresnis visų nepilnamečių justicijos institucijos grandžių bendradarbiavimas ir veiklos koordinavimas;

17.5. plėtojama nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros sistema;

17.6. sukurtos mokslinės metodinės sąlygos nuosekliai plėtoti nepilnamečių justicijos sistemą;

17.7. tarpusavyje suderinti teisės aktai, reguliuojantys nepilnamečių administracinę justiciją, juose įtvirtinti nepilnamečių justicijos ypatumai;

17.8. visuomenė informuojama apie nepilnamečių justiciją, jos tobulinimą, šios programos tikslus ir uždavinius, tai gerins nepilnamečių nusikalstamumo prevenciją, resocializacijos procesą.

V. VERTINIMO KRITERIJAI

18. Ši programa vertinama periodiškai po kiekvienų jos įgyvendinimo metų ir galutinai – ją baigus įgyvendinti. Kiekviena šią programą įgyvendinanti institucija atsiskaito šios programos valdymo komitetui. Vertinant kokybinio ir kiekybinio požūriais, analizuojama:

- 18.1. šios programos uždavinių įvykdymo laipsnis;
- 18.2. nepilnamečių nusikalstamų veikų, ypač jų recidyvinio nusikalstamumo, ir kitų teisės pažeidimų statistika;
- 18.3. šios programos tikslų svarba tolesniame jos etape (ar ją baigus įgyvendinti), naujų priemonių jiems pasiekti įtraukimo į šią programą poreikis;
- 18.4. šios programos sąsajos su kitomis programomis;
- 18.5. šią programą įgyvendinančių institucijų bendradarbiavimo veiksmingumas;
- 18.6. lėšų, skirtų šios programos priemonėms įgyvendinti, naudojimo efektyvumas.
19. Šios programos uždavinių įgyvendinimo vertinimo kiekybiniai kriterijai:
 - 19.1. kiek pareigūnų specializuota dirbti nepilnamečių bylose, kiek specializuotų padalinių įsteigta atitinkamose įstaigose;
 - 19.2. kiek nepilnamečių bylas nagrinėjančių specializuotų pareigūnų ir darbuotojų kelia kvalifikaciją (iš viso);
 - 19.3. kiek išplėtota minimalią ir vidutinę nepilnamečių priežiūrą vykdančių įstaigų sistema (iš viso, skaičius pagal tipus);
 - 19.4. kiek išplėtota nepilnamečių, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų ir vaikų socializacijos centrų, resocializacijos sistema (kiek resocializacijos centrų, nepilnamečių, gyvenančių resocializacijos centruose);
 - 19.5. kiek pakito socialinių darbuotojų ir socialinių pedagogų, dirbančių nepilnamečių justicijos sistemoje, skaičius;
 - 19.6. kiek išplėtota nusikaltimo aukos ir nepilnamečio nusikaltėlio taikomojo tarpininkavimo sistema (kiek parengta taikinimo tarpininkų, taikomojo tarpininkavimo atvejų);
 - 19.7. kiek išplėtos psichosocialinės ir socialinės paslaugos nepilnamečių justicijos sistemos institucijose (kiek ir kokių sociokultūrinių renginių organizuota nepilnamečiams, nuteistiems laisvės atėmimo bausmė, kiek nepilnamečių juose dalyvavo; kiek pakito nepilnamečių, esančių laisvės atėmimo vietose ir socializacijos centruose, pasimatymų su tėvais skaičius);
 - 19.8. kiek parengta nepilnamečių justicijos mokslinių tyrimų;
 - 19.9. kiek parengta nepilnamečių administracinę justiciją reguliuojančių materialinės ir procesinės teisės aktų;
 - 19.10. kiek paskelbta informacinių pranešimų apie nepilnamečių justiciją, jos tobulinimą, šios programos tikslus ir uždavinius.

VI. PROGRAMOS FINANSAVIMAS

20. Šios programos įgyvendinimo priemonės finansuojamos iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžete institucijoms, atsakingoms už šios programos priemonių įgyvendinimą, patvirtintų bendrųjų asignavimų, o esant galimybei – ir iš užsienio valstybių bei tarptautinių organizacijų tam skirtų lėšų arba kitų teisės aktų nustatyta tvarka gautų lėšų.

Kiek lėšų prireiks šios programos įgyvendinimo priemonėms vykdyti, nurodyta priede.

VII. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS

21. Šios programos įgyvendinimo priemonės ir jų vykdytojai nurodyti priede.

22. Teisingumo ministerija koordinuoja šios programos įgyvendinimą. Teisingumo ministro įsakymu sudaromas šios programos valdymo komitetas, į kurį įeina už šios programos įgyvendinimo priemonių vykdymą atsakingų ministerijų, kitų institucijų vadovai ar jų įgalioti atstovai.

23. Šios programos valdymo komitetas atsakingas už tarpžinybinį bendradarbiavimą.

24. Teisės institutas atsakingas už šios programos mokslinės tiriamosios ir metodinės veiklos, numatytos šios programos įgyvendinimo priemonių plane, koordinavimą, be to,

analizuoja atsakingų institucijų pateiktas šios programos priemonių įgyvendinimo ataskaitas ir pateikia įvertinimą šios programos valdymo komitetui.

25. Kai kuriems šios programos įgyvendinimo klausimams spręsti gali būti sudaromos darbo grupės.

Nepilnamečių justicijos 2009–2013 metų programos priedas

NEPILNAMEČIŲ JUSTICIJOS 2009–2013 METŲ PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRIEMONIŲ PLANAS

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingas vykdytojas	Vykdymo terminas (metai)	Lėšų poreikis (tūkst. litų)						Laukiami rezultatai
				iš viso	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	
1. Užtikrinti nepilnamečių justicijos pareigūnų ir kitų specialistų kvalifikacijos kėlimą, nuolatinį mokymą	1.1. Organizuoti policijos pareigūnų, dirbančių su nepilnamečiais, mokymą, mokyti juos dirbti su specialiųjų poreikių turinčiais nepilnamečiais	Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama – Policijos departamentas)	2010–2013	120	–	30	30	30	30	bus užtikrintas nuolatinis pareigūnų kvalifikacijos kėlimas ir mokymas; pareigūnai bus išmokyti bendrauti su specialiųjų poreikių turinčiais vaikais (įtariamaisiais, liudytojais, nukentėjusiais)
	1.2. Organizuoti pataisos inspekcijų pareigūnų, dirbančių su nepilnamečiais teisės pažeidėjais, mokymą	Kalėjimų departamentas prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas)	2010–2013	160	–	–	50	50	60	bus užtikrintas nuolatinis pareigūnų kvalifikacijos kėlimas ir mokymas dirbti su nepilnamečiais, nuteistais laisvės atėmimui alternatyviomis bausmėmis, ir nepilnamečiais, kuriems pritaikyta probacija; pareigūnai bus išmokyti teikti nepilnamečiams reikiamą socialinę pagalbą
	1.3. Organizuoti laisvės atėmimo vietų pareigūnų, dirbančių su nepilnamečiais, nuteistais laisvės atėmimo bausme, mokymą	Kalėjimų departamentas	2010–2013	80	–	–	20	30	30	bus užtikrintas nuolatinis pareigūnų kvalifikacijos kėlimas ir mokymas dirbti su nepilnamečiais, nuteistais laisvės atėmimo bausme; pareigūnai bus išmokyti teikti nepilnamečiams reikiamą socialinę paramą

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingas vykdytojas	Vykdymo terminas (metai)	Lėšų poreikis (tūkst. litų)						Laukiami rezultatai
				iš viso	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	
	1.4. Mokyti savivaldybių administracijų prevencinio darbo koordinavimo grupes ir mokyklų prevencinio darbo grupes, įgyvendinant Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo nuostatas	Švietimo ir mokslo ministerija	2009–2013	500	100	–	100	150	150	savivaldybių administracijų prevencinio darbo koordinavimo grupių ir mokyklų prevencinio darbo grupių nariai bus mokomi prevencinio darbo organizavimo ir vaiko minimalios priežiūros priemonių vykdymo
	1.5. Kelti ikiteisminio tyrimo teisėjų, nepilnamečių ir šeimos bylas nagrinėjančių teisėjų kvalifikaciją	Teisingumo ministerijos Mokymo centras	2009–2013	50	10	10	10	10	10	bus užtikrintas nuolatinis ikiteisminio tyrimo teisėjų, šeimos ir nepilnamečių bylas nagrinėjančių teisėjų kvalifikacijos kėlimas ir mokymas
	1.6. Įvertinti nepilnamečių justicijos sistemos darbuotojų mokymo programų efektyvumą	Teisės institutas, Generalinė prokuratūra, Policijos departamentas, Kalėjimų departamentas	2011–2012	50	–	–	30	20	–	bus nustatyti nepilnamečių justicijos sistemos darbuotojų mokymo programų trūkumai ir pateiktos atitinkamos rekomendacijos, kaip jas tobulinti, atliktas nepilnamečių justicijos sistemos darbuotojų mokymo naudos tyrimas

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingas vykdytojas	Vykdymo terminas (metai)	Lėšų poreikis (tūkst. litų)						Laukiami rezultatai
				iš viso	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	
	1.7. Organizuoti policijos, pataisos inspekcijų, laisvės atėmimo vietų pareigūnų, prokurorų, teisėjų, dirbančių su nepilnamečiais, bendrą mokymą*	Teisingumo ministerijos Mokymo centras, Policijos departamentas, Kalėjimų departamentas, Generalinė prokuratūra	2010–2013	–	–	–	–	–	–	bus skatinamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas, specialistų kvalifikacijos kėlimas ir mokymas; specialistai įgis naudingų žinių, kurias galės naudoti dirbdami su nepilnamečiais teisės pažeidėjais
2. Sustiprinti nepilnamečių interesų apsaugą baudžiamajame procese, pagerinti baudžiamosios justicijos administravimą	2.1. Užtikrinti privalomą prokurorų dalyvavimą savivaldybių administracijų prevencinio darbo koordinavimo grupių veikloje	Generalinė prokuratūra	2009–2013	–	–	–	–	–	–	skiriant nepilnamečiams minimalios ir vidutinės priežiūros priemones, bus atsižvelgiama ir į prokurorų nuomonę apie taikytinas priežiūros priemones, pagerės tarpinstitucinis bendradarbiavimas nepilnamečių nusikalstamumo prevencijos klausimais
	2.2. Sudaryti technines galimybes ikiteisminio tyrimo metu per nepilnamečių įtariamųjų, liudytojų ir nukentėjusiųjų apklausas daryti vaizdo ir garso įrašą	Generalinė prokuratūra, Policijos departamentas	2011	60	–	–	60	–	–	–

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingas vykdytojas	Vykdymo terminas (metai)	Lėšų poreikis (tūkst. litų)						Laukiami rezultatai
				iš viso	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	
	2.3. Parinkti savivaldybę, kurioje būtų galima įgyvendinti nusikaltimo aukos ir nepilnamečio nusikaltėlio eksperimentinį taikinamojo tarpininkavimo projektą, nustatyti, kas galėtų teikti taikinamojo tarpininkavimo paslaugas, ir parengti taikinamojo tarpininkavimo proceso taisyklės	Teisės institutas, Generalinė prokuratūra, Policijos departamentas, Kalėjimų departamentas, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga	2010	60	–	60	–	–	–	bus apsvaistytos atkuriamojo teisingumo modelio plėtojimo nepilnamečių justicijos sistemoje galimybės, nustatyta, kas konkrečioje teritorijoje galėtų teikti taikinamojo tarpininkavimo paslaugas, ir parengtos taikinamojo tarpininkavimo proceso taisyklės
	2.4. Parengti mokomąją metodinę taikinimo tarpininkų rengimo medžiagą ir organizuoti taikinamojo tarpininkavimo mokymą	Teisės institutas, Generalinė prokuratūra, Policijos departamentas, Kalėjimų departamentas	2010–2011	120	–	60	60	–	–	nustačius, kurioje savivaldybėje galima įgyvendinti nusikaltimo aukos ir nepilnamečio nusikaltėlio eksperimentinį taikinamojo tarpininkavimo projektą, bus parengta taikinimo tarpininkų rengimo ir mokymo programa, mokomoji medžiaga, užtikrintas specialistų mokymas dirbti su nepilnamečiais įgyvendinant taikinamojo tarpininkavimo projektą

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingas vykdytojas	Vykdymo terminas (metai)	Lėšų poreikis (tūkst. litų)						Laukiami rezultatai
				iš viso	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	
	2.5. Parengti ir įgyvendinti nusikaltimo aukos ir nepilnamečio nusikaltėlio eksperimentinį taikinamojo tarpininkavimo projektą	Generalinė prokuratūra, Policijos departamentas, Kalėjimų departamentas	2011–2013	90	–	–	30	30	30	bus sudarytos sąlygos taikinamojo tarpininkavimo procesą efektyviai taikyti baudžiamajame procese, geriau apsaugotos nusikaltimo aukų teisės ir teisėti interesai
	2.6. Išnagrinėti eksperimentinio taikinamojo tarpininkavimo projekto įgyvendinimo rezultatus ir parengti rekomendacijas, kaip toliau plėtoti taikinamąjį tarpininkavimą nepilnamečių baudžiamosiose bylose	Teisės institutas, Generalinė prokuratūra, Policijos departamentas, Kalėjimų departamentas, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga	2013	40	–	–	–	–	40	bus nustatyti eksperimentinio taikinamojo tarpininkavimo projekto trūkumai ir pateiktos rekomendacijos, kaip jį tobulinti ir toliau plėtoti
3. Sukurti aiškią ir veiksmingą nepilnamečių, grįžusių iš laisvės atėmimo vietų ir vaikų socializacijos centrų, resocializacijos sistemą	3.1. Rengti ir įgyvendinti adaptuotas programas nepilnamečiams, esantiems laisvės atėmimo vietose ir pataisos inspekcijų įskaitoje	Kalėjimų departamentas	2010–2012	300	–	–	100	50	150	bus parengtos ir įgyvendintos ne mažiau kaip dvi programos, skatinančios nepilnamečius gyvenimo tikslų siekti visuomenei priimtinais būdais ir priemonėmis, taip pat tobulinti prosocialius gyvenimo įgūdžius

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingas vykdytojas	Vykdymo terminas (metai)	Lėšų poreikis (tūkst. litų)						Laukiami rezultatai
				iš viso	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	
	3.2. Organizuoti priemonės, skatinančias nepilnamečių, esančių pataisos inspekcijų įskaitoje, socialinę integraciją, mažinančias riziką ir skirtas nusikalstamą veiką lėmusioms priežastis šalinti (vasaros stovyklos, pažintiniai žygiai, kultūros ir sporto renginiai ir panašiai)	Kalėjimų departamentas	2009–2013	615	15	–	200	200	200	teisti nepilnamečiai bus skatinami ir mokomi leisti laisvalaikį visuomenei priimtinais būdais, teisti nepilnamečiai ims naudingos veiklos
	3.3. Rengti ir leisti savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnyboms, socialiniams darbuotojams, socialinės globos, švietimo įstaigų darbuotojams skirtas darbo (ryšių palaikymo) su nepilnamečiais, esančiais laisvės atėmimo vietose ir vaikų socializacijos centruose, grįžusiais iš šių įstaigų, metodines rekomendacijas	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, Kalėjimų departamentas	2011–2012	110	–	–	30	80	–	bus stiprinama nepilnamečių apsauga, užtikrinta jų teisių ir teisėtų interesų apsauga, nepilnamečių justicijos specialistų bendradarbiavimas

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingas vykdytojas	Vykdymo terminas (metai)	Lėšų poreikis (tūkst. litų)						Laukiami rezultatai
				iš viso	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	
	3.4. Baigti rekonstruoti Vilniaus resocializacijos centrą nepilnamečiams, grįžusiems iš laisvės atėmimo vietų ir vaikų socializacijos centrų, ir užtikrinti jo veiklą	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	2009–2013	4138	1438	300	800	800	800	baigus rekonstruoti centrą, 2010–2013 metais bus teikiamos paslaugos nepilnamečiams, grįžusiems iš laisvės atėmimo vietų ir vaikų socializacijos centrų
4. Plėtoti psichosocialines ir socialines paslaugas visose nepilnamečių justicijos sistemos institucijose	4.1. Sukurti ir įdiegti nepilnamečių, atliekančių laisvės atėmimo bausmę ar esančių vaikų socializacijos centre, ryšių su šeima palaikymo priemonių sistemą	Kalėjimų departamentas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, vaikų socializacijos centrų steigėjai	2010–2013	120	–	30	30	30	30	padaugės nepilnamečių ir jų tėvų (globėjų) ilgalaikių ir trumpalaikių pasimatymų, bus stiprinami ar atnaujinami šeimos ir nepilnamečių socialiniai ryšiai, gerės nepilnamečių elgesys
	4.2. Organizuoti sociokultūrinius renginius – rengti nepilnamečius, nuteistus laisvės atėmimo bausme, grįžti į visuomenę	Kalėjimų departamentas	2009–2013	65	5	15	15	15	15	nepilnamečiai lengviau prisitaikys gyventi laisvėje
	4.3. Įsigyti priemonių, reikalingų nepilnamečių, nuteistų laisvės atėmimo bausme, laisvalaikio užimtumui ir praktinei veiklai organizuoti	Kalėjimų departamentas	2010–2013	60	–	15	15	15	15	nepilnamečiai, atliekantys laisvės atėmimo bausmę, galės plačiau imtis socialiai naudingos veiklos

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingas vykdytojas	Vykdymo terminas (metai)	Lėšų poreikis (tūkst. litų)						Laukiami rezultatai
				iš viso	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	
5. Plėtoti nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros sistemą	5.1. Teikti metodinę ir konsultacinę pagalbą švietimo pagalbos ir vaikų ugdymo klausimais vaikų socializacijos centruose dirbantiems specialistams	Švietimo ir mokslo ministerija	2009–2013	250	50	–	50	75	75	vaikų socializacijos centruose dirbantys specialistai gaus metodinę pagalbą darbo su elgesio problemų turinčiais vaikais organizavimo klausimais
	5.2. Teikti Nepilnamečių justicijos programos valdymo komitetui pasiūlymus dėl nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros sistemos plėtros	Švietimo ir mokslo ministerija, kiti šios programos atsakingi vykdytojai	2010–2013 kasmet, iki balandžio 1 d.	–	–	–	–	–	–	Nepilnamečių justicijos programos valdymo komitetas bus informuotas apie problemas, kylančias įgyvendinant Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo nuostatas, ieškoma galimų problemų sprendimo būdų, sprendžiami nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros sistemos plėtros klausimai
6. Atlikti nuoseklius nepilnamečių justicijos mokslinius tyrimus, teikti mokslines rekomendacijas, kaip tobulinti nepilnamečių justicijos sistemą	6.1. Atlikti kompleksinį (gyventojų, baudžiamosios justicijos pareigūnų ir linkusių nusikalsti nepilnamečių) sociologinį tyrimą	Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas, Generalinė prokuratūra, Nacionalinė teismų administracija, Kalėjimų departamentas, Teisės institutas	2011–2012	100	–	–	30	70	–	bus išanalizuota nepilnamečių baudžiamosios justicijos sistema ir parengti pasiūlymai dėl jos tobulinimo

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingas vykdytojas	Vykdymo terminas (metai)	Lėšų poreikis (tūkst. litų)						Laukiami rezultatai
				iš viso	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	
	6.2. Ištirti priemonių, taikomų delinkventinio elgesio asmenims, nesulaukusiems baudžiamosios atsakomybės amžiaus, sistemą užsienio valstybėse, apsvarstyti Lietuvos kuriamą nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros sistemą ir jos plėtros galimybes	Teisės institutas	2011	60	–	–	60	–	–	bus apibendrinta užsienio valstybių patirtis, kaip spręsti mažamečių teisės pažeidėjų problemas, išnagrinėtos su tuo susijusios problemos Lietuvoje ir pateikti pasiūlymai dėl nuoseklios nepilnamečių minimalios ir vidutinės priežiūros sistemos Lietuvoje tobulinimo
	6.3. Įvertinti nepilnamečių justiciją reguliuojančius teisės aktus	Teisės institutas	2013	60	–	–	–	–	60	bus užtikrinta teisės aktų, reguliuojančių nepilnamečių justiciją, stebėseną, nustatyti nepilnamečių justicijos teisinio reguliavimo trūkumai, pateikti pasiūlymai dėl jo tobulinimo
	6.4. Atlikti nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumų taikymo 18–21 metų jaunuoliams Lietuvoje tyrimą ir pateikti pasiūlymus dėl nuoseklios nepilnamečių baudžiamosios justicijos tobulinimo	Teisės institutas	2010	40	–	40	–	–	–	bus sistemiškai išanalizuotas nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumų 18–21 metų jaunuoliams taikymas, su tuo susijusios problemos ir pateikti pasiūlymai dėl nuoseklios nepilnamečių baudžiamosios justicijos tobulinimo

Uždavinys	Priemonės pavadinimas	Atsakingas vykdytojas	Vykdymo terminas (metai)	Lėšų poreikis (tūkst. litų)						Laukiami rezultatai
				iš viso	2009 metai	2010 metai	2011 metai	2012 metai	2013 metai	
7. Suderinti tarpusavyje ir su kitais teisės aktais, tarptautinių teisės aktų reikalavimais nepilnamečių administracinę justiciją reguliuojančius materialinės ir procesinės teisės aktus, pagal juos nepilnamečiams taikomų priemonių ir jas taikančių institucijų sistemą	7.1. Parengti Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso, kitų materialinės ir procesinės teisės aktų, susijusių su nepilnamečių administracine atsakomybe, pakeitimo projektus	Teisingumo ministerija, Teisės institutas, Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas	2012	–	–	–	–	–	–	teisės aktai, reguliuojantys nepilnamečių administracinę justiciją, bus tarpusavyje suderinti, juose įtvirtinti nepilnamečių justicijos ypatumai
8. Informuoti visuomenę nepilnamečių justicijos klausimais	8.1. Organizuoti visuomenės informavimo kampanijas (radijo, televizijos laidas, leidinius ir kita)	visi atsakingi vykdytojai, įgyvendindami šios programos priemones	2009–2013	–	–	–	–	–	–	visuomenė bus informuojama apie nepilnamečių justiciją, jos tobulinimą, šios programos tikslus ir uždavinius, tai tobulins nepilnamečių nusikalstamumo prevenciją, resocializacijos procesą; informacija bus skelbiama atsakingų vykdytojų interneto svetainėse

* Priemonės įgyvendinimas finansuojamas iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžete institucijoms, atsakingoms už jos įgyvendinimą, patvirtintų bendrųjų asignavimų.